

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

КОНСТИТУЦІЙНА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Деструктивні процеси, які сьогодні спостерігаються в усіх сферах суспільного життя абсолютної більшості економік світу, надзвичайно загострили питання про механізми, що здатні забезпечити достатні темпи зростання як в окремих країнах, так і в глобальній економіці в цілому. Отже, необхідно поглянути на проблему розвитку економіки та суспільства з фундаментальних позицій, оскільки функціонування будь-якої системи повинно ґрунтуватися на головних принципах, які проявляються в усіх сферах нашого життя. Тому вивчення конституційних засад функціонування економічної системи України є непересічною науковою проблемою та цікавим практичним завданням. Слід зазначити, що дана тема є однаково актуальною як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Водночас на ці процеси свій відбиток накладають соціально-економічні, політичні та інші наслідки сучасної світової фінансово-економічної кризи, яка має об'єктивний характер та ряд взаємопов'язаних передумов. Саме наслідки сучасної економічної рецесії спонукають переглянути існуючі "класичні" теорії чи доктрини, а можливо, і відмовитися від них. Не в останню чергу це стосується проблем, пов'язаних з одвічною суперечністю "держава – ринок" або "влада – бізнес". Саме у цьому контексті слід розглядати конституційні засади економічної системи трансформаційної економіки України.

З огляду на це, становить інтерес колективне монографічне дослідження¹, в якому розглянуто питання конституційно-правового регулювання економічної системи, представлено пропозиції з його вдосконалення, висвітлено основні положення конституційної теорії та практики підприємницької діяльності.

В умовах, коли більшість проблем нашого життя пов'язана з недосконалим законодавством, подвійними стандартами, проявами правового нігілізму, розвитком інституційних деформацій (тіньовою економікою, корупцією, рейдерством, непродуктивним впливом капіталу тощо), дана наукова праця буде цікавою для економістів, юристів, соціологів, філософів, істориків та ін., оскільки в конституцію кожної країни закладено систему відносин, які щоденно проявляються в нашому житті.

Розглядаючи сучасний конституціоналізм в історичній ретроспективі та його значення для господарської системи будь-якої країни, сфери матеріального виробництва, слід зазначити, що цей напрям інтелектуального розвитку людства явно або імпліцитно присутній у працях фактично всіх мислителів, які вивчали суспільні відносини (від Стародавньої Греції до Нобелівських лауреатів). Давньогрецька теорія поліса, політична філософія суспільного договору епохи Відродження, теорія держави і права епохи Модерну, сучасна теорія суспільного добробуту – це, звичайно, неповний перелік гуманітарних доктрин, у межах яких постійно актуалізуються проблеми співіснування двох суспільних начал: економіки і права (закону, конституції).

¹ Устименко В. А., Джабраїлов Р. А., Кампо В. М. та ін. Конституційні засади економічної системи України. Монографія. (За ред. В. А. Устименка). Донецьк, Інститут економіко-правових досліджень НАН України, "Юго-Восток", 2011, 219 с.

Співвідношення таких систем людського знання та буття, як конституції та економіки, має глибокі діалектичні, світоглядні, навіть загальнофілософські підвалини. Проводячи паралелі, слід зазначити, що діалектика їх взаємодії полягає у співіснуванні цих двох засад, подібних до тих, які виділяють у правознавстві (закону і традиції), релігії та філософії (духу і матерії), фізиці (метафізичного та фізичного) тощо.

Закон у формі конституції разом із системою матеріального виробництва становлять ту мінливу субстанцію суспільно-економічних відносин, які постійно еволюціонують і зумовлюють рух усього нашого життя або принаймні тієї його частини, що забезпечує життєдіяльність людини та її потреби.

У підсумку слід зазначити, що дана праця розкриває зміст доктрини конституційної економіки в контексті потреб соціально-економічного розвитку України. Саме в цьому, на нашу думку, і полягає її “родзинка” як цікавого, оригінального наукового дослідження з актуальних питань конституційних засад економічної системи країни.

Дана монографія характеризується новизною методологічних підходів, достатньо глибоким аналізом соціально-економічних і правових тенденцій, які домінують в Україні, цілісністю теоретичного задуму й отриманих результатів, що зумовлює її наукову та практичну цінність. Вона буде цікавою не лише для науковців чи практиків, але й для широкого кола читачів.

З. С. ВАРНАЛІЙ,

професор, доктор економічних наук,

заслужений діяч науки і техніки України,

начальник Науково-дослідного центру з проблем оподаткування

Національного університету державної податкової служби України,

К. І. ШВАБІЙ,

професор, доктор економічних наук,

заступник начальника Науково-дослідного центру з проблем оподаткування

Національного університету державної податкової служби України.